

Primorski Glas

Izlazi svake subote - Ciena do svrhe tek. godine
K 1.40. - Pojedini broj 6 para. - Plativo i utuživo
u Makarskoj.

Uprava lista nalazi se u Makarskoj,
a uredništvo u Šibeniku.
Izdavač i odgovorni urednik: Ivo Blažević.
Tisak: „Hrvatske Tiskare“ - Šibenik.

Oglasi, zahvale i priobćena po pogodbi. - Ruko-
pisi se ne vraćaju. — Ne biljegovana pisma ne
primaju se.

Pogled na prošlost i sadašnjost.

Svak se dobro spominje, kako su se makarski pravaši nazad šest godina veselili, kad su pobjedili sadašnjim pravaškim kandidatom don Nikom Ribičićem svoga protivnika. Svakomu je duboko ostalo u pameti, kako je pokojni kleme Mileta vas ushićen radošću trkao preko obale vičući: „Dobili naši!“ Kako je Mileta ushićen bio, tako su i svi pravaši bili. Radost i veselje zrcalilo se je na svačijem licu, a oduševljenje bilo je neopisivo. Makarski pravaši postavljali su tada u svoga kandidata velike nade, ali su se, na žalost, u svojim nadama ljuto prevarili. Nije prošlo ni šest godina, a zastupnik od njih biran jednostavno ih izdade. O zastupniku, o kojem se je mislilo, da će narodne pravice žilavo braniti i zagovarati, doživilo se je, da ga se u saboru čuje i ne čuje, a malo za tim okreće ledja svojim izbornicima, stidi ih se i omalovažuje ih. Od pravaša biran — bježi od pravaške stranke, i napokon je izdade, bez i najmanjeg obzira prema svojim izbornicima. Kanonik Ribičić, da zadozrije opet kolebajući mandat, ne stidi se niti najpodlijih osvada proti onima, koji su za nj najviše radili i trpili; ne stidi se kanonik Ribičić družiti se sada sa onima dojučerašnjim njegovim najljućim bivšim političkim i osobnim neprijateljima; dapače nekako izazovno pod ruku se šeće, e da svietu javno pokaže, koliko on drži do morala i zahvalnosti. Bivši dakle pravaški zastupnik Ribičić pretvara se sada u šarenjačkog kandidata, a oko sebe okuplja svakovrstne barabe, samo da se ponovno mandata dočepa. Do jučer govorio je, da više ne će kandidirati, da za njega mandat zastupnički nije, a sada se hvaća zubima i noktima, da ga iznova uhvati. Do nazad malo dana govorio je javno pred kavanom, da ne će ustrajati u kandidaturi, dapače da će od nje odustati, ako uvidi, da bi on mogao biti kamenom smutnje i bratoubilačke borbe. On je sve to govorio, ali nema nade, da će taj čovjek rieči zadane iskupiti. I najprostiji čovjek, kada vidi ovako što rade i koliko do svoje rieči drže oni, koji bi morali u svemu prednjačiti, moraju da se zgražaju, pogotovo kad

to vide od jednoga svećenika. Što imaju da kažu i najprostiji ljudi, kada vide kanonika Ribičića u društvu onih, o kojima se je on do jučer najoštrije izraživao, pokazujući ih kao beznačajnike, sebičnjake i podlace? Sigurno izreći će sud veoma nepovoljan o Ribičiću. Evo ovako je današnja situacija u Makarskoj, a makarskim pravašima sudba je dosuđila da opet zaigraju kolo ljute borbe. Za njih to nije ništa neobična, niti je to za njih što strašna. Borili su se oni još od davnina proti svim prošlim mogućim šarenjacima, puzavcima i beznačajnicima. Nisu oni podlegli ni svim tadašnjim spletkam i nezakonitostima. Borbu makarskih pravaša pratio je tada udivljenjem čitavi hrvatski narod, te se divio njihovom, poput stiene gordog Biokova čvrstom značaju. Borili su se, podigli su raznim zloporabam i nezakonitostima, ali su napokon i pobjedu doživili. I sada salaze makarski pravaši u borbu za saborske izbore. Hude li sudbine! Moraju sada da se bore proti onome istome, za kojega su do jučer vojevali i za kojega su toliko radili i žrtvovali se. Proti izdajici stranke iznose makarski pravaši baš onoga, koji je još iz djetinjstva bio s njima, s kojim su pravaši vodili sve one borbe, s kojima se stranka prava ponosi. Za rodoljuba, koji je uvijek s narodom dielio bol i tugu, koji je uvijek na poprište bio prvi među prvima, a koji nikad uzmicao nije. Za gradjanina značajna i poštena, kojeg svi poznaju i štiju, a koji sigurno stranku i narod izdati ne će. Vedrim čelom i rodoljubnim zanosom svi neodvisni i čestiti makarski Hrvati moraju u borbu saći, to zahtjeva od njih čast i ponos hrvatski.

„Narodni List“ i njegovi dopisnici iz Makarske.

Ima nekoliko vremena, da je „Nar. List“ otvorio svoje stupce nekim dopisnicima iz Makarske, da jurišaju na načelnika Klarića. Mi nismo protivni, pače za to smo, da se slobodno kritizira rad javnih ljudi. Zvanje novinstva baš u tomu i sastoji. Ali kad smo dopuštali kritiku, to se vazda razumi: pošteni kritiku, t. j. u kojoj ne vlada strast, nego ljubav prema istini. Stoga je dužnost

lista, da prije vidi, koji su ljudi, koji dojavljaju, a koji su, o kojim se dojavljiva. Pogotovo moraju se propitati o istinitosti one stvari, o kojoj se piše. Inače lako može čovjek pravedan ostali ocrnjen. Zadaća novinstva jest oplemenjivanje, izpravljanje, a nipošto ocrnjivanje.

„Narodni List“ u ovo posljednje vrijeme kao da je počeo gubiti ova liepa svojstva, koja su njega inače prije resila. Pustio se je u ruke nekih makarskih šarenjaka i demokrata, a to su don Niko Ribičić i učitelj Antičić i Mihotić.

„Narodni List“ valjda ne će vjerovati, da može biti demokrat jedan pop i jedan učitelj. Ali to nije nikakovo čudo. Demokrata biva čuvstvom, osjećajem i mišlju. A baš osjećaji, čuvstva i misli demokratske nalaze se u svoj obilatosti jednako u duši Ribičića, kao što i Petra Antičića i Mihotića.

Nego reći će „Narodni List“: kako to može biti, kada se oni javno priznavaju članovima „hrvatske stranke“. — To lako može biti kod ove gospode. Eno Antičića, čovjeka od različitih programa i to u isto vrijeme, naime: izpovieda se u „Narodnom Listu“, da je „hrvatske stranke“, a u „Hrvatstvu“, da je pravaš, a kad tamo — ni jedno ni drugo, nego treće, t. j. demokrat. Zar nije lani glasovao za demokrata Franića? Zar se nije čitalo na jednoj fašici „Pučke Slobode“ kako se javno govori po Primorju: „šaljemo po napatku Antičića“.

Eto koji su to ljudi, a „Narodni List“ otvara im svoje stupce. Istina, „Nar. List“ nije primio na se odgovornosti onih dopisa, ali baš to najviše osudjuje „Nar. L.“. Za to se ne prima odgovornost, jer je sumnja ili sjegurnost o neistini navoda u dopisu, pa „Nar. List“ premda sumnja, premda je valjda i uvjeren, da ne ide ono pisati, ipak prima one neistine i tiska ih u svomu listu, samo da jedan čovjek, koji ne spada u njegovu stranku, bude ocrnjen. Neka nam prosti „Narodni List“, ali takov postupak nije moralan.

Ali ono, što je još gore, „Narodni List“ prima i tiska neistinu za neistinom protiva načelniku Klariću, iztičući nekakove nerednosti ekonomske. Zar ne zna „Nar. List“, da baš pod Klarićevom upravom ekonomija občine ide dobro. Na one objede g. Klarić već je odgovorio sa izpravkom u „Nar. Listu“. Čudnovato je, da ipak „Nar. List“ još ne uvidja istine, koja je i slabijemu vidu vidna. Valjda on ne vidi zbog političke strasti, a to bi bilo odveć žalostno.

Iz Imotske krajine.

Demokrati su se posve uzvrtili. Ivo Zembrač sve puše od muke. Njemu je muka

najviša to, što je pravaška misao zahvatila onako jako cijeli narod. Nije se on tomu jadan nadao. On je mislio, da će svojom lukavošću podržavati zavadu između vidjenijih rodoljuba imotskih. S toga je on običavao namignuti sada jednomu s jedne strane, a drugomu s druge, a kroz to je davao uputu svojim mamelucim i prirepinam kako će raditi i demokratsku otrovnu stranku širiti.

Rodoljubi imotski davno su uvidjeli himbenost Zelembačevu, pa su mu rekli: stani, lvo Zelembaču, dosta si pleo i šarao. Skočio se Dotur Mladinov, skočila se odlična porodica Vučemihovića, — skočio se Jure Jerković, Toni Ujević i ostali poštenu ljudi iz Imotskoga i iz cijele krajine imotske. Imotsko radništvo svjestno i pametno okupilo se oko hrvatskoga barjaka. To je ono, što je teško lvi Zelembaču.

Pa da mu ne propanu njegove osnove nagovorio svoje prirepine neka i oni lete i love narod. Tako je sazvaio skupštinu u Glavinu kod svoga Laze. Ali prije nego je počela ona jedna skupština kažu, da je dotur „Evo me“ i Ante Dunda otišao u hrišćansku crkvu i onde su liturgiju odpjevali. O kako su liepo i bogoljubno pjevali. Bogoljubstvo je od naravi i doturu „Evo me“ i gosp. Dundi. Tu je dotur „Evo me“ upravo pušćao svojoj duši krilo i trideset i sedam puta ponovio je svoju molitvu „Evome“, a zatim je pošao na skupštinu. Ali mu je slaba molitva bila, jer je bilo posve malo uzvanika, pa i ono što je bilo, bili su nikakvi ljudi — gladinci i barabe. Ali osobito se je slaba pomoć njegove molitve ukazala sa Studenčanim, jer kad su se vraćali valjda pijani, izvrne im se kar, pa je bilo po putu kara. Sreća da su na Mediku bile one stare čizmetine, jer bi inače bio sloomio nogu. Stipić je zabielljivao očima i svoju običajnu krunicu izgovarao. Treća je opet nesreća bila: Mati Šuveliću preplašio se parip, pa ga biesno nosio sve do Dujmovića kuća, i da nije bilo čobana, tko zna što bi od njega bilo. — To Vam je veika nesreća bila.

Kad nije skupština donela blagoslova, niti vruća molitva dotura „Evo me“ i Ante Dunde, onda naredio Zelembač Marijanu iz Župe, da odmah razstjera pravašku skupštinu sa svojim šćapom. Došla je nedjelja na 13 ovoga. Stigao dotur Mladinov i još nekoliko Imočana, a skupilo se sve što je bilo vidjenijega u Župi. Skupština složno počela raditi, kad evo ti u skupštinu Marijana sa svojim šćapom, te ih upita: Što ste vi došli ovde bljez mene? Ja sam gospodalj u ovom selu, pa po zakonu ja vam zabljanjivam, da skupštinu držite. — Na Marijanu je bio šantlo-pantlo, koga je on kupio od dotura Joze za 12 fiorina. Mislio je, da mora u njemu doći, kad se skupština uredovno zabranjiva. Medjuto skupštinari se nasmijali Marijanu, a on podro šćapinu i stao s njime mahati vičući: izdilji. Kad je vidio puk skupljeni da je došlo Marijanu, onda svi rekli njemu: izdiri ti Marijane u svomu šantlupantlu. I Marijan je morao brzo izaći. Bilo mu je tiesno, ali bilo bi mu i tjesnije, da gosp. Mladinov nije skočio i primirio onaj puk.

I tamo je dakle nesreća bila.

Ta jedna nesreća svuda prati lvi Zelembača i njegovu vojsku. Tako nije sretan ni u meštru-nemeštru Marku. Ne zna mu opremati naloga. Ima biedan želju za tim, ali ne ima za to pameti. Baš kô i Gazzari na Studencim. On misli, da ima veliku pamet, kad imade dugu, žensku, demokratsku kosu, a Žvale iz Musinca drži da je vas njegov

sviet kad se nalije pive i vina zajedno kod svoga Pulicije.

Eto tako je sreća lvi Zelembaču i Jozi doturu, pa su se jedni izmiešali, a ne znadu kud će.

Krajišnik.

Kako mogu roditelji što bolje prepraviti svoju djecu za školu.

(Nastavak).

Diete, koje je uhvatilo 4. godinu života, imalo bi poznavati po imenu dojednu domaću životinju, dojedan dio svojega tiela, dojednu stvar u kući, ne izuzimljući ni kuhinjsko sudje. K' tomu imalo bi znati koje je boje, ili šare ovaj i onaj poznati mu predmet, pak koji je predmet težak, koji lagan, koji tvrd, koji mek, koji hrapav, koji gladak, koji hladan, koji vruć, koji sladak, koji slan, koji gorak, koji ljut. Osim toga diete od 4. godine imalo bi znati čije je djelo i ovaj i onaj poznati mu predmet.

Upoznati ćemo diete sa bojama, ili šarama pomoću raznobojnih krpa, ili pomoću raznobojnih komada papira. Najprije će se uzeti crvena, modra, žuta, zelena, a pak ljubičasta, narančasta, crna, bijela. Ove će se vježbe izvesti na isti način, kao i vježbe sa stvarima, ali ne u jedanput, ni u jedan dan, nego kroz dulje vremena, izprvice su dvie boje, pak su tri itd. Svaki put kad nam diete pogodi boju, ili svaki put kad nam diete dade krpicu, ili hartiju, koju smo od njega pitali, tražiti ćemo, da nam kaže ima li išta u našoj kući, što bi bilo iste boje.

Da pak upoznamo diete sa riečima, koje označuju svojstva pojedinih stvari, ne ćemo mu reći — ova je hartija gladka, ona je lopta lagana, a ova težka, ova je žlica vruća, a ona hladna — nego ćemo do prigode pozvati diete i reći ćemo mu: Daj mi onu hartiju gladku, onu loptu laganu, onu žlicu vruću. Ako diete pogrieši i donese jedno za drugo, reći će mu se: Ovo ne, već ono drugo. Tako isto mi ne ćemo djetetu reći: Znaš da krojač kroji odielo, da postolar čini postole itd. nego kad nas prigoda nanese, pa prodjemo mimo krojačnicu, mimo postolarsku radionicu itd. ustaviti ćemo se s' našim djetetom, pa ćemo reći: Da vidimo kako krojač kroji odielo, kako postolar čini postole itd. Kad se odalečimo upitat ćemo ga: Tko je tvoje gaće napravio? Tko je tvoje postole učinio? Na ovaj će način diete naučiti govoriti, pače sve se na ovaj način može naučiti.

Ništa diete toliko ne zanima koliko gledati gdje se gradi ovaj, il onaj predmet. Prama tomu sasvim pametno rade oni roditelji, koji svojoj djeci davaju prigodu da vide, da budu svjedoci, kako se pravi ova, il ona stvar bilo u kući, bilo izvan nje n. pr. kruh, vino, ulje, da vide t. j. sve poslovne postupke počimljući od prvotne materije do proizvoda gotova za konsum, iliti za potrošnju.

Svaka šetnja bilo po gradu, bilo po polju pruža roditelju prigodu, da svome djetetu otvara nove umne vidike, jer se tako zvana materinja škola i ne sastoji nego od pogodnih razgovora, koje možemo držati svagdje: u kući, na dvoru, na šetnji, u šumi, na polju, na morskoj obali. Iz takvih pogodnih razgovora diete će naučiti: odakle je, od čega je, čemu služi, kako je postala ova, il ona stvar.

Djetetu k' tomu još prije no što će u školu neka se dade prigoda da vidi brežuljak, ravninu, potok, polje, šumu, otok, more, selo, a po mogućnosti i grad. Imala bi mu uz to biti poznata četiri glavna vjetra, pak plodovi, zanati, običaji, jela, odijela — sve samo stvari, koje mu pod oko dolaze. Što prostranije i što otvorenije, bude polje djetetova motrenja, to prije će se njegova inteligencija, njegov razum razviti.

Diete prije no što će u školu mora imati jasan pojam o danu i noći, pak što je lievo, što li je desno, što je gore, a što dolje; mora znati razlikovati stvari, čeljad, poznata mjesta. Mora znati izraživati dosta jasno svoje misli, svoje želje, svoje potrebe.

Neki roditelji uče svoju djecu prije nego što će u školu, čitati, pisati, a i računati u pravome smislu ove rieči, a to nije dobro. Strukovnjaci su danas složni u tome, da se ne bi smjela djeca baviti čitanjem, pisanjem, a ni računanjem u pravome smislu ove rieči ni u 6. godini, a još manje prije ove dobi. Diete do 6. godine neka se vježba u brojenju do 10 i to je sve.

Isto tako griše oni roditelji, koji hoće da od svoga mališa stvore čudo djeteta, pa im u nezrele još moždane tiskaju više jezika. S' djetetom do 10. godine ne bi roditelji smjeli govoriti nego samo jedan jezik, da se u njegovoj glavi ne stvori zbrka, koja bi ga lako mogla učiniti nesposobnim za nauke, jer se djetetu, od kojega se traži preran plod, najlakše dogodi što i lozi, koja u proljeću urodi — ova naime još prije nego li nadodje jesen uvene i ugine. Narav ne trpi nasilja, ovo neka dobro upamte roditelji!

Opazka uredništva. Ovaj članak morao je biti tiskan pred zaključnim člankom; ali pometnjom bio je izostao. Molimo cijenjenoga gospodina pisca, da nam oprostí na nehotičnom izostavljanju.

Izborna zgodopisje.

U nedjelju na 20. tek. mjeseca obdržavao se je prvi pravaški sastanak u našem gradu za izbor zastupnika grada Makarske. Sastanak je bio brojno posjećen. U ime pravaškog izbornog odbora pozdravio je sakupljene gosp. Vjekoslav Pekić stariji. Sa liepim riečima iztakao je kandidaturu za grad Makarsku gosp. Matu Klarića načelnika, na što svi prisutni oduševljeno njegovu kandidaturu prihvatíše. Gospodin se je načelnik zahvalio izbornom odboru i ostalim biračima na tolikom povjerenju i časti, kojim ga odlikovaše. Reče, da nije imao namjere podnipošto kandidirati, ali mjestne prilike s jedne strane, a s druge toliko povjerenje neodvisnih hrvatskih birača slluju ga, da se primi ponudjene mu kandidature. Zatim se osvrće u glavnim potezima na mjestne prilike, opisuje u glavnim potezima zadatak stranke prava osvrptom na druge stranke. Govori na dalje o zadaći birača prama zastupnicima i dužnosti zastupnika prama biračima. Crta potrebe i zapuštenost našega naroda kôli na gospodarstvenom toli na moralnom polju. Iztiče potrebu javnih sastanaka i dogovora, e da se tim načinom narodna i ustavna sviest razvija. Zahvaljuje još jednom prisutnim i odsutnim pristašama obećavajući, da će se u što skorije vrijeme pružiti prigoda, da se sa biračima sporazumi, na što

se skupštinari razidjoše kličući svome kandidatu „živio“.

Svakom pravom makarskom Hrvat u srce u njedrima radosno je zaigralo, kad je u nedjelju na pravaškom sastanku-medju tolikim mladim Hrvatima spazio stare makarske hrvatske borce, čak iz doba Pavlinovića, kao što su junačka braća: Andre, Luka i Jure Baškovići, a uz njih takodjer starog borca Ivu Jankovića. U svim nekadašnjim narodnim borbama, počimljuć od ustavnih doba pak kroz sve vrieme pravaških borba, ovi naši čestiti građani, koji su iz puka nikli, bili su glavni pomagači svima narodnim vodjama. Oni su bili barjaktari, a u njihovim junačkim mišicama visoko su držali hrvatsku trobojnicu. Mladenačk.m zanosom došli su i oni na sastanak, e da posvjedoče ljubav mladima, koji dostojno i častno sliede nauku neumrlih primorskih velikana Pavlinovića, Ljubića i ostalih. Utjeha je ovo i bodrenje nami mladima za daljni ustrajni rad.

Kad je ono nazad šest godina Ribičić bio izabran, njegovi ondašnji birači priredili su mu u počast večeru. Tom zgodom Ribičić je ganutnim srcem i suznim očima svima zahvaljivao. Napose pak zahvalio je bio mladim svojim drugovima, čijom je zaslugom, po njegovom vlastitom priznanju, zastupnikom bio biran. U zanosu svoga govora svečano je obećao: da mu prvo ruka usahla, a usta se okamenila, ako bi ikada zaboravio toliku ljubav, žrtve i požrtvovnost, koje su mu birači pobjedi doprinijeli. Sada, kad nam na um pada njegovo obećanje, pitamo ga, što se ima držati do čovjeka, koji onakovo svečano obećanje podaje, a kasnije sve to pogazi?

Naši dopisi.

O pravaškom sastanku.

Pišu nam sa Zadvarja:

Na 11. tek. mj. obdržavala je pravaška stranka omiške krajine sastanak za buduće izbore. Skupština je bila posjećena od svih odličnijih rodoljuba iz Omiša i sela sve omiške krajine.

Jednodušno su svi prisutnici odredili kandidirati gosp. Milana Marušića. Mislimo, da rodoljubi omiške krajine nisu mogli naći zgodnijega čovjeka da udovolji volji cieloga naroda. Gosp. Marušić težački je sin. Dosta je u svome životu pretrpio. Mučio se i prebijao još iz svoga djetinjstva, dok je svladao sve poteškoće i došao do priličnoga svoga položaja. To je utvrdilo njegov karakter i učinilo ga žilavim za ozbiljni rad. Pošto je pako okušao nevolje ovoga života, on podpuno razumije biede našega težaka i u svomu srcu imade smilenja na nje. Stoga je on razvio zamjernu djelatnost na ekonomskom polju, samo da olakša nevolje jadnomu siromahu. Ložišće ne će nikada zaboraviti njegova imena, a obćinari omiški u nj gledaju sa najvišim pouzdanjem.

Milanova kandidatura u omiškoj obćini jest radost naroda one krajine i dika pravaške stranke.

O organizaciji pravaške stranke.

Pišu nam iz Imotskoga:

U imotskoj krajini već se provela organizacija po svim selima: u Vinjanim, Ru-

noviću, Podbablju, Poljicim, Lovreću, Studencim, Župi, Slivnu, Krstaticam, Lokvičićim, Medovudovcu, Grabovcu, Aržani itd. Mi se radujemo na onakovu uspjehu. Demokratske propalice potisnuti su u kut.

Samo preporučujemo Imoćanima, da paze sada slogu. U odredjenju kandidata neka paze na obće dobro. Kad bi svaki čovjek htio namicati svietu svoga kandidata, onda to nebi bilo rodoljubno. Sebičnost treba da u tomu pada, a da nas nosi ljubav domovine.

Vila i Komar.

Procvielila biokovka vila
Suze roni s boli i s milila
S onog plača planina se trese
Pa i komar sićušan prene se
I poleti na planinu gori
Gdje su bijeli tužne vile dvori
Kad je zglada odmah k njojzi panu
I ovako on sitan uzdahnu:

Komar

Što je vilo, koji su ti jadi
Zar ti kogod na žao uradi?
Daj reci mi tako živa bila
Kakva kob je tebe ukobila!?

Vila

Moj komaru ne pitaj me tužnu
Kada stvar ti moram kazat ružnu
Imala sam moju djecu skladnu
Nisu majku žalostili jednu
Svi držali isti štap u ruci
Nisu mogli nauditi im vuci
Vas je narod bio vojska prava
Pod barjakom slavne stranke prava
I da bude jošte nako bilo
Nama sunce sinulo bi milo
Sloboda bi na našem domu
Već sinula u svem sjaju svomu
Ali jada: mnogi mlaki bili
Stranke prava barjak ostavili
Sjatile se sa izrodim štarim
Kazat ću ti prem kazat nemarim
Najprvi je Niko Ribičiću
A za njime Petre Antičiću
Pa po zatim doguljasti Bare
To su ljudi što mi sreću kvare
U Imotskom tamo Zelembaću
Pučku mukte što poteže plaću
I Marijan u pantlu iz Župe
Što no Jozi dao novce skupe
Još i Ridaš u kaputu svomu
Uzrokom su stanju žalosnomu
Jer gledaju oni sami na se
A neznaju dignut se nada se
Dobro puka njima mala briga
Niti rade da bi se podiga
I s njih samih ovo se trvenje
Po krajinama evo mojim ženje

Komar

Nemoj plakat moja bila vilo
Kada plačeš puno mi je milo
Ti se ne boj dobar badalj ima
Ja ću badnut za uši ga svima
Kad im pustim malo vruće krvi
Onda, vilo, neće biti prvi
Tako Vrku pustio sam malo
Pa bjesnilo u njem se stišalo
Pusti meni, a ti mirna budi
Pa će vjeruj bit zgodniji ljudi

Vila

Ali slušaj, dobro ne ubodi
Nek ih ubod k pameti dovodi
Ja bih rada da se samo prenu
I da na put istine okrenu

Komar

Ej istine! — a da Bog bi dao
Kad to od njih ja bih postigao —
I to rekav sa krilašćim mahnu
Na Imotsku i Makarsku stranu
Pa sve zući i te ljude gleda
Al nijedan ni vidjet se neda
Već se kriju — on kô junak straži
Pa se na jed sve to veći draži.

Komar s Biokova.

Viesti.

Ustoličenje novoga počasnoga kanonika. Na 20. tek. mj. sliedilo je u našoj stolnoj crkvi ustoličenje ija novoga počasnoga kanonika, našega velecienjenoga prijatelja i istomišljenika, Don Ivana Žamića, župnika u Brelima. Prije velike mise presv. biskup Dr. Carić, pokle je izgovorio dotične molitve i predao novome kanoniku, kanonikalska znamenja, upravio mu je nekoliko zgodnih i sočnih rieči. Iztakao je revno i uzorno Žamićevo župnikovanje kroz dugih trideset godina, a kao priznanje požrtvovnome njegovome radu, ima se pripisati današnje odlikovanje. Zaželivši mu od Svevišnjega svako dobro, to i u buduće da bude na ures crkve i kaptola, označi mu mjesto u kaptolu. Svečanom ustoličenju prisustvovao je načelnik i liep broj ostalih prijatelja i štovatelja svečarovih, koji su ga nakon obavljene svečanosti do stana odpratili, u kome je primao daljna čestitanja. I naše uredništvo pridružuje se čestitkam, te vriednom i vrlom rodoljubu kliče srdačni „Živio“ na mnogo ljeta.

Odlikovan zaslužni činovnik. U nedjelju na 20. tek. mj. sliedilo je u školskoj dvorani, liepo urešenoj, svečano podjelenje zlatnog križa za zasluge gosp. Šauli, domobranskom časniku očevidnosti, pridieljenom ovamošnjem kotarskom poglavarstvu. Svečanom činu prisustvovali su činovnici, učiteljstvo, oružničke i financijalne straže. Gosp. kotarski poglavar liepim govorom oslovio je svečara iztaknuvši uzorno njegovo službovanje. Svečanosti još su prisustvovali presvietli biskup i gosp. načelnik, koji su takodjer zgodnim riečima čestitali odlikovanom. Svečar ganut svima je zahvalio. Gosp. Šaula službuje u Makarskoj punih 16 godina na obće zadovoljstvo ne samo njegovih starešina već i gradjanstva, kojemu je uzornim ponašanjem upravo omililo. Dobrom i skladnom ovom činovniku i mi čestitamo na zasluženom odlikovanju.

Zgodna prisposoba. Ovih dana čitalo se je po novinama, kako predsjednik ugarske zastupničke kuće, kad je putovao željeznicom na svoje imanje, neko je razbio staklo u vagonu, gdje se je isti nahodio, i kamen udari ga u glavu. Predsjednik Just nije hotio nikakove iztrage povesti, već je kazao, da će biti kakvom nepromišljenošću kamen bačen. Naprotiv u nas u Makarskoj, kako je poznato, podigla se je tolika bura za jedan slučajni kamenčić, što da se je bacilo uslied ljubavne živahnosti. Kod Justa je bilo razbora, ali kod nekih naših ljudi u Makarskoj razbor rek' bi da se je izgubio, a strast s njima vlada i zasljepljuje ih, da počinjaju neke stvari, kojih bi se i najprostiji čovjek imao stiditi.

Surovost Petra Antičića. Ovih dana došao nam je u upravu lista jedan redovnik

i potužio nam se je na surovost i terorizam učitelja Petra Antičića. Pripovjeda nam je sliedeći slučaj: Na 15. tek. mj. pošao je taj redovnik sa parobrodom u društvu prečasnog kanonika don Mihe Pavlinovića i njegova sinovca gosp. Ivana Filipovića. Do prečasnog kanonika stalo je nekoliko ljudi, a s njima i učitelj Antičić. Razgovor se pleo. Redovnik tekom razgovora obrne se k jednom od prisutnih i nešto ga upita. Upitani gospodin uljudno odvraća na njegovo pitanje. Nu Antičić se skoči i ko kakav balija stane na parobrodu vikati na fratra veleći: „Kako ti smiješ s njime govoriti?“ Na njegovu viku sviet se okolni zgleadao, ali sreća, da je fratar bio sviesniji od Antičića, pak je mućao. Tako je ta stvar neugodno dovršila, a prisutni zgražanjem su se čudili ovakovom postupanju jednoga pučkog učitelja. Dakle odslen treba testir pitati od Petra Antičića, ako misliš s drugim rieč progovoriti. Takovo nasilje na ljudsku slobodu do sada je nečuvano, tim više, što taj fratar s Antičićem ništa nema. Onakovu silovitost i surovost, kakovu je pokazao učitelj Antičić prema mirnome i skladnome fratra, mora se najoštrije osuditi.

Moralne pouke.

Obzir i izgled.

Navike djeluju i utječu na pojedinca, a pojedinci na društvo. Sva djela ljudska su pod utjecajem obzira i izgleda; u okruhu njihovu sve se radi i djeluje. Cijela masa naroda u spoju je. Najmoćniji faktori u ljudskoj zadrugi jesu obzir i izgled. — Da vidimo kako i koliko djeluju i koje su njihove posljedice.

U svietu nema boljeg učitelja do izgleda, premda je taj niem. Moćniji je izgled od rieči, jer on uči djelom. Rieči mogu samo put kazati, ali izgled nas vodi dalje. Dobar je sviet, ali slabo on pomaže ako nije poduprt dobrim primjerom. Rieči diraju, primjeri privlaćuju, veli latinac. Kad se što vidi u djelu, više privlači nego kad se to čuje ili čita, a to osobito u mladenačkoj dobi. Sve što diete vidi, to i ako nehotice čini i tako mu to malo po malo priedje u narav, poput leptira koji dobivaju mast i boju lišća s kojim se hrane. Kuća je ogleдалo zadruge, jezgra čudi narodnoj i od toga izvora, kakav bio — čist ili mutan — teku običaji, načela, misli, čuvstva, osjećaji,

što vladaju javnim i domaćim životom. Od obitoli je narod; isto javno mnjenje dobrim dielom izvire izpod domaćeg praga.

Izgled veoma mnogo upliva na pojedine ljude i na ciele zadruge, jer se on tako uvlači u tuđi život i djeluje na nj, da sasvim poprimi običaje, čud i misli ili dobre ili zle. Jesu li dobra djeca, dobri su i roditelji, od zlih roditelja obično zla i djeca, jer kakovo stablo take i plodove daje. Za ovo ima na pretek primjera, o kojima se svagdano možemo osvjedočiti. Diete što vidi od roditelja poprimi i tako djeluje i u odrasloj dobi — plete kotac ka mu i otac.

Da primjer majčin mnogo upliva na djecu neka nam govore sliedeći stihovi pjesnika Sundečića:

Zbore djeca — kako zbore majke,
Tvore djeca — kako tvore majke,
Mole djeca — kako mole majke.

— — — — —
Kakve majke i narod je taki:
Duh narodni duboki je pečat,
Po kojem se narodi poznaju;
A taj duh se s njedra majčinoga
Samo sisa u majčinu mljeku. —

O pravcu poprmljenom u roditeljskoj kući ovisi sreća ili nesreća pojedinca i naroda. Zdrava misao i poštenu značaj najvećma ovisi o atmosferi koja nas okružava. Udišemo li sa čistih izvora vječne istine i plemenitih primjera, takovo će biti i naše duševno zdravlje; dočim je li okužen zrak oko nas krivim predsudam, slobodoumljem, modernim strujam, protuvjerskim načelima i hiljadam drugih nevaljanih nazora, to nije se čuditi što toliko utječe i upliva na čovječji život i što je ljudstvo mjesto napried, to zaista nazad krenulo. Nije se čuditi što naš viek boluje sa svakog pogleda, jer magluštine krivih ideja i bludnja zasiriese nam vedrinu lazurnog neba, zdrave misli, domovinskih i vjerskih osjećaja. I u miloj nam domovini zavela se struja, što sledi stope lažnih učitelja, podlih farizeja, koji pod plaštem slobode i prosvjete raznose med naš dobri narod protuvjerski bodež, razdor i nesklad siplju u društveni život.

Takovi ljudi svojom riečju, svojim pisanjem i primjerom podkopavaju i ruše temelje obitelji, društvu, cijeloj narodnoj zgradi. Oni uštrcavaju u zdravu do sada jezgru narodnu slatki otrov bezvjerstva, nemoralna i svega onoga, što je poštemu čo-

vjeku plemenito i sveto. Oni se ne stide latiti ni najnižih, najpodlijih sredstava, samo da se mogu domoći svojih niskih ciljeva. To su pravi vuci razdiraoci, koji u ovčijoj koži oblieću težaka, samo da ga izsisaju, zavedu, podjare, a onda hladno puste vlastitoj propasti. Takove slediti i u njih se ugledati i kod njih tražiti istinu, pravicu, slobodu i spas bila bi najveća budalaština. Kako da te k svietlu dovede onaj, koji svedjerno po tminam hodi?! . . .

Razno.

Kolera u Rusiji širi se strašnom brzinom. Najprvo se je pojavila u Astrakanu, a sada je prodrila i do Petrograda. U sama dvadesetčetiri sata umrle su u Petrogradu 64 osobe, a obolile su preko dvie stotine. Liečnici izjavljuju, da se pošast širi užasnom brzinom, a najvećma poradi neumjerenog užitka jela i pića. Neki je vratar izdahnuo na kućnim vratima. Lješinu njegovu preniese na grobište tek u noći. Neki kozački poručnik izdahnuo je tek je izjeo objed, za kojim je jeo voće. Neki redar pao je takodjer nenadano, nalazeći se u službi, na zemlju. Pojavilo se je nekoliko slučajeva kolere u sirotištu, a u dječju bolnicu dovezeno je mnogo bolestne djece. Bolnice su u obće prenatrpene sa biednicima, kojih se uhvatila kolera. Računa se, da je od 8. kolovoza ove godine bilo u Rusiji preko tri hiljade slučajeva kolere, od kojih da je umrlo hiljadu i dvie stotine. Na ruskoj granici naša je vlada poprimila obsežne mjere sigurnosti, da se bolest nebi u Galiciju preniela.

Ljudožderi pojeli brodolomce. Novine javljaju, da je kod otoka Ukaturaka u Africi nastradao neki mali belgijski parobrod, na što nahrupiše ljudožderi; bielce poubijaše te ih pojedohše. Jednome samome Evropejcu uspjelo je pobjeći, a to je bio mašinista parobroda, koji je preplivao na drugi otočić i tu stajao tri dana bez jesti, dok ga nisu našli nadošli Evropejci, i tako ga spasili.

Posljedica vjerovanja u čarolije. Iz Trenčina javljaju ovaj žalostan slučaj, koji se desio ovih dana. Krava seljaka Kapralika davala je od nedoliko tjedana manje mlička no obično. Pošto je Kapralik bio uvjeren, da mu je kravu začarala njegova tetka, napano ju on čekićem, pa je smrtonosno rani. Njenom suprugom pak, kad ju je vidio, gdje u krvi ogrezla leži, pane kap i on se mrtav sruši. Kapralik je uapšen.

Bezposleni radnici u Englezkoj. Kako se iz Londona javlja, biva položaj uslijed besposlenosti radnika svakim danom sve kritičniji. U gradu Manchesteru došlo je do razmirica izmedju tvorničara pamuka i radnika, tako da prieti pogibelj gubitka zarade sto hiljada radnika.

Kratki opis l. ovogodišnjeg hrvatskog hodošašća u Lurd.

U Baškojvodi početkom rujna.

(Nastavak.)

Samo ću neke spomenuti: Ivan Dolar Stjepanov, dječak od 3 god. župe Rašće iz Medjumurja, ruke je imao sgrčene, a obje noge prikrižene, nit mogao sidit nit na nogama stati, bidni siromašni otac morao ga u naručju nositi, kotarski mu liečnik izdao svjedočbu, da je bolest neizliječiva — nakon što je treći put u pećini maloga okupao — od majke Božje dobio je milost, te sretni i veseli otac i iz Lorda vodi kući sina zdrava i čila. Milost ozdravljenja dobile su: Mandina Vujina Kaštel-stari, od uzetosti ruke potpuno ozdravila. Jela Mitrović iz Slavonije od teške boli desne noge (kost otečena)

ozdravila. Ante Angjelić iz Hercegnovi od 3 godine sasvim gluh, dobio je sluh. Jedan Ličanin od rak rane po licu po prsima teško bolova po utočišću čudotvorne Gospe Lurdske ozdravio itd.

U 8 sati na večer započela je procesija sa sviećama izpred špilje i arkve Premile Gospe Lurdske, a tko može taj divni prizor i ljepotu opisati videći 40.000 gorećih svieća, koje se neprestano u vis dižu iza svake kitice ugodne i mile himne:

Zdravo, zdravo, zdravo Marijo!

Ave, ave, ave, Marija!

Ganutljivo i nevidljivo! . . .

Istom okolo ponoći podjismo na konak. Na 16. kolovoza u jutro rano svak ponovno hrli špilji i crkvi Gospe Lurdske. Svečanost ko i prvi dan. Tog dana u 10 sati pred podne Prepoštovani i presvjetli Biskup Dr. A. Mahnić rekao je pontifikalnu

misu u Basilici uz podvorbu biskupa, kanonika i svećenika — za vrieme sv. mise naše hrvatsko hodošašće pjevalo je skladno uz pratnju milozvučnih orgulja himnu:

Sred te pećine itd.

Zdravo, zdravo, zdravo Marijo!

Na svrhi sv. mise izrekao je učenu i krasnu propovjed biskup Krčki Dr. A. Mahnić.

Na 17. kolovoza u 8 sati sv. misa, iza mise put križa na brdu Kalvarija, koje leži poviš crkve i špilje. Presvjetli naš biskup Carić, poštovani otac Jocint Bujić, franjevac u Glavotoku kod Rieke sa svim hrvatskim hodošašćem — sa svetom bogoljubnošću učiniše put križa. Pri svrhi pomenuti franjevac pred propetim Isukrstom izreče ganutljivu propovjed.

(Svršit će se).